

The Attitudes and Behaviors of the Medical Faculty Students of Inonu University towards the Disabled [İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Tutum Ve Davranışları]

Ayşe Gökçe, Gulsen Gunes, Duygu Celik Seyitoğlu

Department of Public Health, Inonu University Faculty of Medicine, Malatya, Turkey

Abstract

Being disabled is a situation stemming from physical, mental or psychological functional or structural differences, which makes it difficult for the individual to participate in professional life. According to the 2011 data of the Statistical Institution of Turkey, 12.29% of the population of Turkey consists of the disabled individuals. This study has been conducted to determine the attitudes and behaviors of the Medical Faculty students of İnönü University towards the disabled individuals. The study is a cross-sectional study, and has been conducted with the Medical Faculty students of İnönü University in 2015 February-March. The minimum sampling size formula has been calculated for the 1298 Medical Faculty students of İnönü University in the study period. 658 people participated to the study. Data collection has been performed with the questionnaire technique under interview, and the questionnaire consisted of two sections. In the first section, the questions were about the socio-demographic characteristics of the participants. In the second section, the Attitude Scale for the Disabled, which was developed by Dökmen Z. in 2000, was used. In the analysis of the data, the t Test and the One-Way Variance Analysis has been used for the independent variables. The mean age of the participants was 21.94 ± 2.28 . 53.9% of the students were male, and 46.1% were female. 31.5% of the students stated that they had a disabled individual in their families or vicinity, 3.7% of them stated that they were disabled. The average point of the students who had disabled individuals around them was 66.66 ± 19.84 , the average point of the group which did not have was 68.90 ± 19.61 ($p > 0.05$). The average point of the group who were disabled was 70.14 ± 19.00 , and the average point of the group who were not was 68.18 ± 19.74 ($p > 0.05$). According to our study, the Medical Faculty students had positive attitudes towards the disabled individuals. Age, family were changed the attitude towards the disabled. Social activities are needed to be added to the curricula of the Medical Faculty students who are in close interaction with every layer of the society to ensure that their attitudes become more positive towards the disabled.

Keywords: Disabled, medical faculty students, attitude

(Rec.Date: Aug 18, 2015)

Accept Date: Oct 27, 2015)

Corresponding Author: Ayşe Gökçe, Department of Public Health, Inonu University Faculty of Medicine, Malatya, Turkey

E-mail: abaran88@hotmail.com

The Attitudes and Behaviors of the Medical Faculty Students of İnönü University towards the Disabled [İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Tutum Ve Davranışları]

Ayşe Gökçe, Gülsen Güneş, Duygu Çelik Seyitoğlu

İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Malatya, Türkiye

Özet

Engellilik fiziksel, zihinsel veya psikolojik işlev veya yapı farklılığından kaynaklanan ve söz konusu bireyin profesyonel hayata katılımını zorlaştıran bir durumdur. Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2011 yılındaki verilerine göre Türkiye nüfusunun %12.29 unu engelli bireylerin meydana getirdiği belirtilmiştir. Bu çalışma İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin engelli bireylere karşı tutum ve davranışlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma kesitsel tipte bir çalışma olup, 2015 Şubat-Mart ayında İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerine yapılmıştır. Çalışmanın yapıldığı dönemde İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde bulunan 1298 öğrenci için minimum örneklem büyüklüğü formülü hesaplanmıştır. Araştırmaya 658 kişi katılmıştır. Veri toplama gözlem altında anket tekniği ile yapılmış olup, anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların sosyodemografik özelliklerine ilişkin sorular sorulmuş, ikinci bölümünde ise Dökmen Z. Tarafından 2000 yılında geliştirilen Engellilere Yönelik Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde bağımsız örnekler için t testi, Tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Çalışmaya katılan bireylerin yaş ortalaması 21.94 ± 2.28 'dir. Öğrencilerin %53.9 u erkek,%46.1 i kadındır. Öğrencilerin % 31.5 unun ailesinde veya çevresinde engelli bireylerin olduğunu; %3.7 sinin ise kendisinin bir engeli olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin ailesinde veya çevresinde engelli birey bulunan grubun puan ortalaması 66.66 ± 19.84 , olmayan grubun ise 68.90 ± 19.61 dir($p > 0.05$). Bireyin kendisinin bir engeli olan grubun puan ortalaması 70.14 ± 19.00 olmayan grubun ortalaması 68.18 ± 19.74 dir ($p > 0.05$). Araştırmamıza göre; tıp fakültesi öğrencilerinin engelli bireylere yönelik olumlu tutumlarının olduğu görülmektedir. Yaş, aile tipi gibi faktörler engellilere yönelik tutumun değişmesine neden olmuştur. Toplumun her kesimiyle yakın ilişkide bulunan tıp fakültesi öğrencilerinin mesleki eğitimlerine ek olarak engelli bireylere olan tutumunu daha olumlu hale getirecek müfredat programlarının arasına yerleştirilebilecek sosyal faaliyetler planlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Engelli, tıp fakültesi öğrencisi, tutum

(Rec.Date: Aug 18, 2015)

Accept Date: Oct 27, 2015)

Corresponding Author: Ayşe Gökçe, İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Malatya, Türkiye
E-mail: abaran88@hotmail.com

Giriş

Engellilik fiziksel, zihinsel, psikolojik işlev veya yapı farklılığından kaynaklanan ve söz konusu bireyin profesyonel hayata katılımını zorlaştıran bir durumdur [1]. Engellilik durumu doğuştan oluşabileceği gibi hayatın ilerleyen zamanlarında meydana gelen bir hastalık veya kaza sonucunda da oluşabilir. Engellilik durumu bireylerin çalışma hayatlarında ve yaşamsal fonksiyonlarında da engeller oluşturabilir. Ayrıca kişinin yaşamsal aktivitelerini kısmi ya da tam olarak azaltmakta ve en önemlisi sosyal yaşamlarını engelsiz olarak sürdürmelerini zorlaştırmaktadır [2]. Engellilere yönelik toplumun genel tutumu görünüşte olumlu gibi görünse de gerçekte engelliler kısmi olarak reddedilmektedir [3]. Toplumdaki bu olumsuz tutumlar engellilerin sosyal hayattaki hizmetlerden yoksun kalmalarına neden olmaktadır. Özellikle sağlık hizmetlerinde çalışan profesyoneller olumsuz tutumları nedeniyle engelli bireylere sınırlı hizmet sunabilirler ya da hizmetlerin kalitesi yeterli olmayabilir [4].

Engelli bireylere yönelik kalıplaşmış fikirlerin ve onları toplumdan dışlayan tutumların varlığı göz ardı edilmemelidir. Sadece toplum içinde değil kişinin kendi ailesi veya yakın çevresinden de bu tip davranışlara maruz kalabilmektedir. Bu olumsuz durum sadece engelli bireyle de sınırlı kalmamaktadır. Engelli birey bulunan ailenin fertleri de hayatın doğal akışı içinde bu tip sıkıntılarla karşılaşmaktadır. Hatta bazı ailelerde engelli çocuğun varlığı evlilik ilişkisinin bozulmasına bile yol açmaktadır [5]. Engelli bireyin ailesinin bu şekildeki problemler yaşamalarının yanı sıra engelli bireylerin, akranları tarafından da belli ölçülerde reddedildikleri düşük sosyal statüde algılandıkları görülmektedir. Bu ve buna benzer tutumlar ise yaşantılar sonucu öğrenilirler ve çocukluk döneminde anne-babanın değer yargılarından etkilenecek oluşurlar [6].

Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2011 yılındaki verilerine göre Türkiye nüfusunun %12.29 unu engelli bireylerin meydana getirdiği belirtilmiştir. Engelli olanların %41 inin okuma yazma bilmediği, %14 ünün işgücü katılımının olduğunu, çalışanların da %69'unun SGK' na kayıtlı olduğunu göstermektedir [7]. Bu sonuçlar da gösteriyor ki ülkemizdeki engelli popülasyonu oranı yüksektir ve engellilerin sosyal hayata ve çalışma hayatına katılımı düşük orandadır. Engelli bireyler hayata dahil olmak yerine kendini hayattan soyutlayarak kendi kabuğuna çekilmektedir. Bu sorunu çözebilmek için öncelikli olarak engellilere karşı tutum ve davranışlar değiştirilerek başlanabilir.

Tıp Fakültesi öğrencileri gerek sosyal hayatlarında gerekse geleceğin hekimleri olarak çalışma hayatında engelli bireylerle yakın temasta bulunabilirler. Bu çalışma İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin engelli bireylere karşı tutum ve davranışlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem

Araştırma kesitsel tipte bir çalışma olup, 2015 Şubat-Mart ayında İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerine yapıldı. Çalışmanın yapılabilmesi için Malatya Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan yazılı izin alındı. Çalışmanın yapıldığı dönemde İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde bulunan 1298 öğrenci için minimum örneklem büyüklüğü formülü hesaplandı. Minimum örneklem büyüklüğü 328 bulundu. Çalışmaya başlarken sınıf listesinden basit rastgele yöntemle öğrencilerin yarısı seçildi. Araştırmaya 658 kişi katıldı.

Veri toplama gözlem altında anket tekniği ile yapılmış olup, anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların sosyodemografik özelliklerine ilişkin sorular soruldu, ikinci bölümünde ise Dökmen Z. Tarafından 2000 yılında geliştirilen Engellilere Yönelik Tutum Ölçeği kullanıldı. Ölçeğin Cronbach alfa değeri. 91 ve iki yarım güvenirlik katsayısı da. 83 bulunmuştur [8]. Ölçek 30 maddeden oluşmakta olup 5 basamaklı Likert tipi bir tutum ölçeğidir. Ölçeğin 2, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 19, 22, 25 maddeleri tersine puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 150 ve en düşük puan 30'dur. Bu ölçeğin değerlendirilmesine göre ölçekten düşük puan alınması daha olumlu tutumu ifade etmektedir. Veriler istatistiksel olarak bir paket programı ile değerlendirildi. Verilerin analizinde bağımsız örnekler için t testi, Tek yönlü varyans analizi testi kullanıldı. Tüm değerlendirmelerde $p < 0.05$ düzeyi anlamlı kabul edildi.

Bulgular

Öğrencilerin sosyodemografik özellikleri Tablo1 de gösterilmiştir. Araştırmamıza katılan bireylerin yaş ortalaması 21.94 ± 2.28 'dir. Öğrencilerin %53,9 u erkek, %46,1 i kadındır. Öğrencilerin %16'sı 17-19 yaş aralığında, %67'si 20-24 yaş aralığında ve %17'si 25 yaşından büyüktür. Öğrencilerin %58,7 sinin doğum yeri il iken, %32,0 si ilçe, %9,2 si ise köydür. Öğrencilerin %77,2si çekirdek aileye sahipken, %16,8 si geniş aile, %4 ü parçalanmış aile olup, %2si diğer grubunu oluşturmaktadır. Katılımcıların %38,3 ü fen lisesi mezunu iken ; %36,8 i

anadolu lisesi, %10,1 i meslek lisesi, %9,1 i düz lise, %5,7 si ise özel lise mezunudur. Bireylerin %3,2 si tek çocuk olup, %35.6sı 2-3 kardeş iken, %39,1 i 4-5 veya daha fazla kardeş, %22.1 ise 6veya daha fazla kardeşir.

Tablo 1. Öğrencilerin sosyodemografik özelliklerine göre dağılımı

Sosyodemografik Özellikler	N	%
Yaş		
17-19	104	16.0
20-24	434	67.0
>25	110	17.0
Cinsiyet		
Erkek	352	53.9
Kadın	301	46.1
Doğum Yeri		
İl	381	58.7
İlçe	208	32.0
Köy	60	9.2
Aile Tipi		
Çekirdek aile	504	77.2
Geniş aile	110	16.8
Akraba ile birlikte aile	26	4.0
Parçalanmış aile	13	2.0
En son mezun olunan okul		
Düz Lise	59	9.1
Anadolu Lise	240	36.8
Fen Lise	250	38.3
Meslek Lise	66	10.1
Özel Lise	37	5.7
Kardeş Sayısı		
1	21	3.2
2-3	234	35.6
4-5	257	39.1
>6	145	22.1

Tablo 2 de belirtildiği gibi öğrencilerin %31,5’u ailesinde veya çevresinde engelli bireylerin olduğunu; %3,7 sinin ise kendisinin bir engeli olduğunu belirtmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin engellilik durumuna göre dağılımı

	N	%
Ailenizde veya çevrenizde engelli var mı?		
Evet	206	31.5
Hayır	448	68.5
Sizin bir engeliniz var mı?		
Evet	24	3.7
Hayır	628	96.3

Öğrencilerin sosyodemografik özelliklere göre engellilere yönelik tutum ölçeği puan ortalamalarının karşılaştırılması tablo 3 de verilmiştir. Öğrencilerin cinsiyete göre aldıkları puan ortalamaları erkeklerde 69.30 ± 19.42 , kadınlarda ise 66.64 ± 19.45 dir ($p > 0.05$). Öğrencilerin yaşlarına göre engellilere yönelik tutum ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının karşılaştırılmasına göre; 17-19 yaş grubu ortalaması 58.81 ± 16.79 dur ($p < 0.05$). Bireylerin doğum yerlerine göre aldıkları puan ortalamaları ise; doğum yeri il olanların ortalaması 67.75 ± 20.74 , ilçe olanların 69.10 ± 18.70 ve köy olanların 70.80 ± 15.93 dir ($p > 0.05$). Katılımcıların kardeş sayısına göre aldıkları puan ortalamalarına göre tek çocuk olan bireylerin puan ortalaması 72.20 ± 24.79 , 2-3 kardeş olan grubun 67.90 ± 19.41 , 4-5 kardeş olan grupta 67.25 ± 19.63 ve 6ve daha fazla kardeşe sahip olan grupta ise 70.51 ± 19.29 dir ($p > 0.05$). Öğrencilerin aile tipine göre ölçekten alınan puan ortalaması karşılaştırılmasında ise çekirdek aileye sahip olan grup ortalaması 65.88 ± 19 , geniş aileye sahip grupta 76.44 ± 18.05 , akraba ile beraber olan aile grupta 79.84 ± 17.59 ve parçalanmış aileye sahip olan grupta 79.61 ± 18.76 dir ($p < 0.05$). Bireylerin en son mezun olduğu okula göre puan ortalaması ise sırayla; özel lise 71.84 ± 19.94 , fen lisesi 70.25 ± 19.35 , meslek lisesi 69.77 ± 20.62 , düz lise 66.87 ± 19.08 , anadolu lisesi ise 65.77 ± 19.62 dir. Öğrencilerin şu anda yaşadıkları yere göre engelli bireylere yönelik tutum ölçeğinden aldıkları puanlar; aile ile beraber kalan grup 61.23 ± 19.45 , arkadaşlarla beraber evde kalan grup 64.11 ± 18.32 , özel yurttan kalan grup 69.91 ± 19.07 , devlet yurdunda kalan grup 70.95 ± 18.24 , tek başına bir evde yaşayan grup 72.17 ± 22.88 tir ($p < 0.05$).

Tablo 3. Öğrencilerin sosyodemografik özelliklere göre engellilere yönelik tutum ölçeği puan ortalamalarının karşılaştırılması

Sosyodemografik Özellikler	Puan Ortalaması Ortalama±SS	Anlamlılık Değeri(p)
Cins		
Erkek	69.30±19.42	0.114*
Kadın	66.64±19.45	
Yaş		
17-19	58.81±16.79	0.001**
20-24	68.75±20.04	
>25	74.69±17.81	
Doğum Yeri		
İl	67.75±20.74	0.508**
İlçe	69.10±18.70	
Köy	70.80±15.93	
Kardeş Sayısı		
Tek çocuk	72.20±24.79	0.375**
2-3	67.90±19.41	
4-5	67.25±19.63	
>6	70.51±19.29	
Aile Tipi		
Çekirdek aile	65.88±19.50	0.001**
Geniş aile	76.44±18.05	
Akraba ile birlikte aile	79.84±17.59	
Parçalanmış aile	79.61±18.76	
En son mezun olunan okul		
Düz Lise	66.87±19.08	0.107**
Anadolu Lise	65.77±19.62	
Fen Lisesi	70.25±19.35	
Meslek Lise	69.77±20.62	
Özel Lise	71.84±19.94	
Şu anda yaşadığınız yer		
Devlet yurdu	70.95±18.24	0.001**
Özel yurt	69.91±19.07	
Tek başına evde	72.17±22.88	
Aile ile birlikte evde	61.23±19.45	
Arkadaşlarla birlikte evde	64.11±18.32	

*Bağımsız örnekler için t testi

**Tek Yönlü Varyans Analizi

Öğrencilerin ailesinde veya çevresinde engelli birey bulunan grubun puan ortalaması 66.66±19.84, olmayan grubun ise 68.90±19.61 dir(p>0.05). Bireyin kendisinin bir engeli olan grubun puan ortalaması 70.14±19.00 olmayan grubun ortalaması 68.18±19.74 dir (p>0.05).

Herhangi bir öğrenci kulübüne üye olan grubun puan ortalaması 71.92 ± 18.83 , olmayan grupta ise 67.16 ± 19.79 dir ($p > 0.05$) (Tablo 4).

Tablo 4. Öğrencilerin bazı özelliklere göre engellilere yönelik tutum ölçeği puan ortalamalarının karşılaştırılması

Özellik	Puan Ortalaması Ortalama $\pm$ SS	Anlamlılık Değeri(p)
Öğrenci kulübü üyelik		
Evet	71.92 ± 18.83	0.014*
Hayır	67.16 ± 19.79	
Ailede veya çevrenizde engelli var mı?		
Evet	66.66 ± 19.84	0.198*
Hayır	68.90 ± 19.61	
Sizin bir engeliniz var mı?		
Evet	70.14 ± 19.00	0.656*
Hayır	68.18 ± 19.74	

*Bağımsız örnekler için t testi

**Tek Yönlü Varyans Analizi

Tartışma

Toplumumuzda engelli bireylere yönelik genellikle olumsuz tutum ve davranışlarla karşılaşmaktadır. Toplumun genel olarak engelli insanlara karşı tutumunun olumlu yönde değişimi için, eğitim ve bilgilendirme etkili bir yoldur [9]. Eğitim neticesinde üniversite öğrencilerinin ve sağlık alanında eğitim gören öğrencilerin engellilere yönelik tutumlarının orta düzeyde olduğunu belirleyen araştırmalar bulunmaktadır [10-12]. Tıp fakültesi öğrencileri gerek aldıkları eğitim, gerekse sahip oldukları sosyokültürel seviyeleri neticesinde engellilere yönelik daha olumlu tutum sergilemeleri beklenmektedir.

Araştırmaya katılan tüm öğrencilerin Engellilere Yönelik Tutum Ölçeği Puan ortalaması 68.27'dir (En küçük:30, En büyük:146, SS:19.69). Ölçekten alınan puanın düşük olması olumlu tutumu göstermektedir. Bu puan tıp fakültesi öğrencilerinin engelli bireylere yönelik olumlu tutumları olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde Seccombe de hemşirelik öğrencilerinin olumlu tutumları olduklarını ifade etmiştir [13].

Öğrencilerin cinsiyete göre aldıkları puan ortalamaları erkeklerde 69.30 ± 19.42 , kadınlarda ise 66.64 ± 19.45 'dir. Bu fark istatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte kız öğrencilerin tutumu erkeklerden daha olumludur. Sarı ve ark. hemşirelerin engellilere yönelik tutumları çalışmasında öğrencilerin cinsiyetlerine göre engelli bireylere yönelik tutum puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark saptanmıştır [14]. Aynı şekilde Tervo ve ark. da erkek tıp öğrencilerinin kız öğrencilerden daha fazla olumsuz tutumları olduğunu saptamıştır [15]. Bu duruma kızların erkeklere göre daha sevecen, korumacı ve geleneklere bağlı olarak yetiştirilmesinin sonucuyla ilişkili olabilir.

Öğrencilerin yaşlarına göre engellilere yönelik tutum ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının karşılaştırılmasına göre; 17-19 yaş grubu 58.81 ± 16.79 ile daha olumlu tutum çıkmış olup bu fark daha ileri yaş gruplarına göre anlamlıdır. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı tarafından yaptırılan "Toplum Özürlülüğü Nasıl Anlıyor" araştırmasında da engellilere yönelik tutumun genç yaştaki bireylerde daha olumlu olduğu saptanmıştır [16]. Bu durumun kişilerin genç yaşta hayata ve çevresindeki bireylere daha duyarlı olmasıyla ilişkilendirilebilir.

Bireylerin doğum yerlerine göre aldıkları puan ortalamaları ise; doğum yeri il olanların ortalaması 67.75 ± 20.74 , ilçe olanların 69.10 ± 18.70 ve köy olanların 70.80 ± 15.93 'dir. İl de doğmuş olan grubun görece daha olumlu tutum sergilemesi, il merkezlerinde engelli dostu şehirler projeleriyle yapılan faaliyetler neticesinde kazanılmış bir olumlu tutum olabilir. İllerde göreceli olarak ilçe ve köylere göre engellilere yönelik bir takım girişimler, ulaşım kolaylıkları, projeler olduğundan il merkezlerinde yaşamak insanlara engellilere yönelik daha olumlu tutum kazandırmaktadır [17].

Katılımcıların kardeş sayısına göre aldıkları puan ortalamalarına göre tek çocuk olan bireylerin puan ortalaması 72.20 ± 24.79 olup görece olumsuz tutum olup diğer gruplara göre yüksektir. Tek çocuk olarak yetişmek kişiyi daha benmerkezci bir yapıya sürüklemektedir. Bu yapı neticesinde ise bireyin çevresine karşı tutumunu daha olumsuz hale getirebilmektedir [18]. Öğrencilerin şu anda yaşadıkları yere göre engelli bireylere yönelik tutum ölçeğinden aldıkları puana göre tek başına bir evde yaşayan grupta olumsuz tutum daha yüksek çıkmıştır. Tek başına yaşamak da insanları daha benmerkezci bir hale getirebilmektedir.

Öğrencilerin aile tipine göre ölçekten alınan puan ortalaması karşılaştırılmasında ise çekirdek aileye sahip olan grup 65.88 ± 19.50 ile daha olumlu tutum çıkmış olup bu fark anlamlıdır ($p < 0.05$). Toplumlar çağdaşlaştıkça daha fazla çekirdek aile yapısına dönüşmektedir. Bu nedenle bu ailelerde büyüyen çocuklarda daha duyarlıdır. Bengtson ve ark. nın yaptığı çalışmada da çekirdek aile yapısındaki çocukların bu duyarlılığının arttığı belirtilmiştir [19].

Öğrencilerin ailesinde veya çevresinde engelli birey bulunan grubun puan ortalaması 66.66 ± 19.84 dir. Bireyin kendisinde bir engellilik olan grubun puan ortalaması ise 70.14 ± 19.00 çıkmış olup engellilik olmayan gruba göre yüksek çıkmıştır ($p > 0.05$). Ancak istatistiksel olarak bu fark anlamlı bulunamamıştır. Benzer şekilde Horner-Johnson ve ark. akrabaları ya da arkadaşları arasında engelli bireyler bulunan öğrencilerin zihinsel engelli bireylerin haklarına uygun yaklaştıklarını saptarken, Şenel engelli kardeşe sahip olmanın tutumları etkilemediğini saptamıştır [20]. Bunun yanında literatürde kişinin engelli bireylerle önceden bir deneyiminin bulunmasının olumlu tutumları etkilediği vurgulanmaktadır [21,22,23]. Bireyin çevresinde veya kendisinde bir engelin bulunması neticesinde elde ettiği deneyimlerin, bilgilerin kişinin tutumunu etkilemesi doğaldır.

Araştırmamıza göre; tıp fakültesi öğrencilerinin engelli bireylere yönelik olumlu tutumlarının olduğu görülmektedir. Yaş, aile tipi ve aile ile birlikte yaşama gibi faktörlerin engellilere yönelik tutumu etkilediği elde edilmiştir. Bunun yanında gruplar arasında sosyodemografik özelliklere göre benzer sonuçların çıkması da tıp fakültesi öğrencilerinin sahip olduğu yüksek farkındalığı açıklamaktadır. Geleceğin hekimleri olan tıp fakültesi öğrencileri engelli bireylerin tedavi bakımında büyük rollere sahiptir. Bundenle öğrencilerin sosyal farkındalıklarının daha da üst düzeyde olması gerekmektedir. Toplumun her kesimiyle yakın ilişkide bulunan tıp fakültesi öğrencilerinin mesleki eğitimlerine ek olarak engelli bireylere olan tutumunu daha olumlu hale getirecek müfredat programlarının arasına yerleştirilebilecek sosyal faaliyetler planlanmalıdır.

Kaynaklar

1. Vignon J. Social Protection and Social Integration. European Commission Definitions of Disability in Europe: A Comparative Analysis. 2002;35-51.
2. Barnes C, Mercer G. Disability Work and Welfare: Challenging the Social Exclusion of Disabled People. Work Employment & Society. 2005;19(3):527-45.

3. Daruwalla P, Darcy S. Personal and Societal Attitudes to Disability. *Annals of Tourism Research*. 2005;32(3):549-70.
4. Rosenthal DA, Chan F, Livneh H. Rehabilitation students' attitudes toward persons with disabilities in high- and low-stakes social contexts: A conjoint analysis. *Disabil Rehabil*. 2006;28(24):1517-27.
5. Türker İ. Engelli bireylere yönelik tutumlar.
kaynak:http://www.ueder.org/makaleler/engelli_bireylere_yonelik_tutumlar erişim tarihi 15.08.2015
6. Özyürek M. Engellilere yönelik tutumların değiştirilmesi. Kök Yayıncılık. Ankara. 2011.
7. Özürlülerin Sorun ve Beklentilerinin Araştırılması.
<http://www.tuik.gov.tr/HbPrint.do?id=63702010>. 07.04.2011 erişim tarihi 10.08.2015
8. Dökmen Z.Y. Engellilere yönelik tutum ölçeği, geliştirilmesi, geçerliği ve güvenilirliği. XI. Ulusal Psikoloji Kongresi, 20-22 Eylül 2000. İzmir, Türkiye.
9. Özyürek M. Effects of live, audio and print presentation of a discussion about physical disabilities on attitude motivation toward disable person in Turkey. Unpublished Doctoral Dissertation, University Of Nort Hern Colorado, Greeley, 1977.
10. Horner-Johnson W, Keys C, Henry D, Yamaki K, Oi F, Watanabe K, Shimada H, Fugjimura I. Attitudes of Japanese students toward people with intellectual disability. *J Intellect Disabil Res*. 2002;46(5):365-78.
11. Nagata KK. The measurement of the Hong Kong-based 'Baseline Survey of Students' Attitudes toward People with a Disability': crosscultural validation in Lebanon. *Int J Rehabil Res*. 2007; 30(3):239-41.
12. Tervo RC, Palmer G, Redinius P. Health professional student attitudes towards people with disability. *Clin Rehabil*. 2004;18(8):908-15.
13. Seccombe JA. Attitudes towards disability in an undergraduate nursing curriculum: The effects of a curriculum change. *Nurse Educ Today*. 2007;27(5):445-51.
14. Sarı Yıldırım H, Bektaş M, Altıparmak S. Hemşirelik öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Yeni Tıp Dergisi*. 2010;27:80-3.
15. Tervo RC, Azuma S, Palmer G, Redinius P. Medical students' attitudes toward persons with disability: a comparative study. *Arch Phys Med Rehabil*. 2002;83(11):1537-42.
16. Kaner S, Öğülmüş S, Büyüköztürk Ş, Dökmen Z. Toplum özürlülüğü nasıl anlıyor? TC Başbakanlık Özürllüler İdaresi Başkanlığı Yayını. 2009.
17. Malkoç True E, Sönmez Türel H. Yapılı çevrelerin fiziksel engelliler yönüyle kullanılabilirliği: İzmir Kenti Örneği. *Artium Journal*. 2013;1(1):1-16.
18. Seven S. Ailesel faktörlerin altı yaş çocuklarının sosyal davranış problemlerine etkisi. *kuram ve uygulamada eğitim yönetimi*. 2007;13(3):477-99.
19. Bengtson VL. Beyond the Nuclear Family: The increasing importance of multigenerational bonds. *Journal of Marriage and Family*. 2001;63(1):1-16.

20. Şenel HG. Yetersizliğe sahip kardeşi olanlarla, olmayanların yetersizliğe yönelik tutumları ve kaygı düzeyleri yönünden karşılaştırılması. *Özel Eğitim Dergisi*. 1995;2:33-9.
21. Thompson TL, Emrich K, Moore G. The effect of curriculum on the attitudes of nursing students toward disability. *Rehabil Nurs*. 2003;28(1):27-30.
22. Mangili E, Ponteri M, Buizza C, Rossi G. Attitudes toward disabilities and mental illness in work settings: a review. *Epidemiol Psichiatri Soc*. 2004;13(1):29-46.
23. Lindgren CL, Oermann MH. Effects of an educational intervention on students' attitudes toward the disabled. *J Nurs Educ*. 1993;32(3):121-6.